TRANSILVANI'A.

Fói'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitetulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 14. **Brasiovu 1. Iuliu 1868.** **Anulu I.**

Din datinele vechi ale Transilvaniei.

(Continuare).

Prandiulu si cin'a principelui tierei.

Pe la diece óre demineti'a magistrulu bucatariei mergea la principele spre a'lu incunoscintia, ca prandiulu este gat'a. Indata apoi venindu marele pacharnicu cu ceilalti pacharnici aducea in gente (cá nesce cofere) coperite cu piele panea alba ce se numea tîpau, éra astadi se numesce fransela, inse curatîta de cója, dupa aceea asternea mas'a. Pe masa intendea mai anteiu un'a pensetura angusta cá de unu cotu, chindisita cu firu de auru séu de argintu, éra preste acésta asternea alta pensetura lata, alba curata. Bucatele se punea in castróne de argintu, fiacare purtatoriu de castróne avea cate un'a batista tivita cu metasa, cu care apucá castrónele si asia le ducea. Dinaintea lacailoru purtatori de bucate magistrulu bucatariei mergea pedestru, éra inaintea acestuia magistrulu mesei incalecandu cate unu calu buiestru, intiortiolatu cu caciula impenata, ajungêndu la palatulu de mancare alu mariei sale acolo descalecandu intrá in sala cu toti ceilalti ciocoi susu numiti, unde apoi stá in asteptare de parada, pana candu ilu ajungea ordinea cá se aduca séu bucatele calde, séu precumu se dicea pe atunci, prandiulu de frunte (derék fogás). Dupa acésta plecandu genunchii la principele camu precumu vedemu ca'i pléca unii popi in dilele nóstre la altariu, se re'ntórcea la bucataria si incalecandu érasi calulu, aducea alte bucate totu cu cerimoni'a de mai nainte. Va fi de interesu a cerceta la timpulu seu, pana la ce mesura

acelea secaturi de cerimonii era originale ardelenesci, séu numai inprumutate dela alte curti, pe la care inca domnea multe nebunii de acestea.

Odata bucatele pe masa, principele esia cu soci'a sa in sal'a de mancare, éra déca cumva era invitati si dintre consiliariu tronului, cumu amu dice astadi ministrii, aceia esia mai anteiu. Inaintea principelui mergea unu ciocoiu mare, carele pe atunci se chiamá „hopmester," cu unu bastonu de tresti'a ferecatu cu argintu si mai lungu decatu era ciocoiulu. Altuia nu'i era ertatu se pórte bastonu asia lungu; insusi principele avea unulu scurtu si grosu, inse netedu, candu din contra betiele mariiloru sale jupaniloru consiliari avea cate dóua trei noduri. Pre candu esia principele, mariile sale ilu asteptá in ordine, éra marii'a sa principele avea capulu coperitu cu caciula mare cazacésca de samuru si de barsionu verde, éra uneori si cu de cele lungi, precumu le pórta romanii nostrii in unele tînuturi pana in dio'a de astadi, numai catu ale lui si ale boieriloru era de samuru, de foina (sderu), séu de vulpe, precumu mai pórta jidovii.*) In acele momente marele pacharnicu insocitu de altu ciocoiu, apropienduse de principe si de principésa, unulu cu ligianu mare de argintu, éra altulu avendu can'a cu apa si unu stergariu chindisitu frumosu, plecandu érasi genunchii adencu, mai anteiu se spalá principele, apoi dumneaei principes'a An'a; numai candu venise Adamu Zrinyi in visita la Fogarasiu, apoi inca odata, candu a venitu unu ambasadoru dela regele Poloniei, ciocoii au trebuitu se tórne ap'a dintr'odata pe manile principelui si pe ale acelora, pentrucá se nu le sara in nasu la nici unii lips'a de eticheta, apoi si pe stergariu s'au stersu totu deodata. Dupace se spalá principele, apoi séu pop'a calvinescu, séu pacharniculu dresatu inadinsu dicea incetu rugatiunea mesei. Cateva minute pre catu tînea rugatiunea, principele scotiendu caciul'a o tînea in mana, dupa aceea éra 'si coperea capulu si asiedienduse la masa alaturea cu dómn'a se apucá de mancatu. Dupa acésta hopmesterulu asiediá la masa pre toti ospetii chiamati, inse asia, cá nimeni se nu siédia aprópe de mariile sale, ci din giosiu de principele siedea hopmesterulu, déca vrea se manance si elu la mas'a domnésca, éra déca nu, mergendu la locuinti'a sa ducea cu sine la masa si pre ceilalti boieri cati nu remanea la principele. Alti boieri cati nu era chiamati, plecandu genunchiele la domnulu si la

*) Mustella zibellina (Zobel), meles seu mus silvestris et vulpes.

dómn'a, mergea acasa. Indata ce marii'a sa siedea la masa, armasiulu domnescu avendu un'a sabia aurita si adornata cu pietrii nestimate, pe unu bratiu, éra pe celalaltu buzduganulu, se postá la spatele mariei sale, standu acolo pana ce se sculá toti dela masa. Friptur'a se aducea netaiata, ci apoi o luá magistrulu mesei si o desfacea pe un'a masa in alta chilia. Avendu mariile sale pofta de a bé vinu, marele pacharnicu aducendu vinulu, tornă din elu pe un'a farfuria de argintu, ilu bea totu elu in presenti'a loru, pentrucá se se scia ca vinulu nu este amestecatu cu veninu, dupa aceea totu la vederea mariei sale implea pacharele pentru elu si soci'a sa. Temutus'au mai multi domnitori totudeaun'a de intocsicare prin manile neamiciloru; este inse interesantu a observa, ca tocma si la poporulu nostru s'a pastratu in mai multe tînuturi datin'a de a inchina si a bea din pacharu séu sticla inbiietoriulu mai nainte de óspetulu seu. Este inse si mai interesantu déca aflamu, ca la Mich. Apaffy era lege, ca de cateori bea elu séu dómna sa, totu de atatea ori se guste si pacharniculu inaintea loru. Se pare deci, ca pe atunci in Transilvani'a cá si in Itali'a domnitoriulu se temea, cumca unulu séu altulu dintre credintiosii sei boieri prin un'a singura intorsura de mana cá prin unu fermecu ii voru turna in vinu aqua tofana, séu alta asemenea beutura ce duce pe cale mai scurta in ceea lume, fara ajutoriulu vreunei bóle.

Candu se sculá dela masa, érasi se facea rugatiune, dupa care consiliarii si boierii esia inainte, éra in urm'a loru principele cu dómn'a sa intrandu in sal'a mariei sale, de unde inse facendu reverentia mare se departau indata.

Betiile.

Ei, dara vedi ca mari'a sa prealuminatulu principe se punea prea adesea pe beute. Atunci apoi nici unu boieriu nu scapá, ci toti trebuea se tiena rostu la betia, pana candu cadea care incatrau cá butucii, éra marii'a sa era de un'a compactiune prea fericita, pentruca bea cate un'a védra (ardelenésca de 8 cupe) vinu alesu, cumu amu dice vinu domnescu, si totu nu se imbetá nici odata, numai uneori scotiendu'si cucium'a cea cazacésca resuflá cá si cumu ar fi obositu de vreo munca grea, éra capulu ii aburea de puterea vinului, precumu se esprima cronicariulu, dupa aceea bea si mai multu. Noi in viéti'a nóstra amu cunoscutu unu singuru ardelénu, carele déca 'iai fi datu, tiar fi beutu cate patru cupe de vinu bunu in restimpu

cá de ½ di, fara a se imbeta, decatu numai se „chefuiá“ bine, precumu se dice pre la noi. Intr'aceea nu vomu uita impartasirea de mai nainte, ca in dilele lui Apaffy boierii bea numai vinu nou, ce e dreptu inse curatu, si precumu de sine se intielege, alesu din cele mai bune vinuri ce se facu pe mersulu Ternaveloru si alu Murasiului dela Aiudu in josu.

In curtea dela Fagarasiu Apaffy avea un'a garda pedéstra compusa din nemti inrolati inadinsu si adusi din tiér'a loru, cumu se pare din causa, ca gardei compuse din credintiosii sei connationali nu'si prea putea concrede viéti'a. Un'a dintre interesantele datorintie ale acelei garde era, cá oricandu se facea cate unu ospetiu si betía mare, la totu toastulu se descarce cate un'a puscatura, dupa care apoi bravei garde inca i se dá de beutu. Intr'o di marii'a sa porunci cá se i se scótia dóua buti de vinu. Nemtii beura atata, incatu mai la urma toti cadiura unii peste altii in curtea fortaretiei. In dilele nóstre multiamita lui Ddieu, ca pre unu ostasiu bétu ilu iau intre pusce si mi'lu ducu in — „Stockhaus.“

La loculu acesta ne re'ntórcemu la impartasirea unei betii boieresci, la care mari'a sa principele nu luase parte, pentruca boierii nici ca'i cerusera voia de a se puté imbeta.

S'a disu mai susu, ca in secolulu alu 17lea cristalulu inca nu era cunoscutu in Ardélu. Pre candu faimosulu Stef. Apor era arendasiulu tuturoru vamiloru tierei, dete porunca la toti vamesii sei, cá orice marfa nóua ar aduce grecii in tiéra pe ori si care pasu, indata se o trimitia dreptu la elu, sciti cá in resaritu. Bine. Unu negutiatoriu aduce din Germani'a vreo treidieci pachara de cristalu cá marfa transito si vrea se o tréca pre la vam'a ce era in Clusiu; ci vamesiulu apucandu pacharele acelea le trimite lui Apor. Acesta le platesce si le ascunde, dupa aceea invita pe Mich. Teleki, pe Stef. Nalátzi (amendoi romani calviniti) si alti boieri protipendati la ospetiu mare in Fagarasiu, éra ciocoiloru sei le poruncesce, cá se puna pe masa unu singuru pacharu de cristalu si acela inca se fia celu mai ordinariu. Dupace se punu boierii la masa, Apor cerendu pacharulu implutu cu vinu dice: Eu asi inchina cu pacharulu acesta pentru celu care ar bea vinulu din elu si l'ar pune bine. Apor adica sciá, ca Teleki inca era omu fórte lacomu si apucatoriu de averile altora cá si elu, ca inse de alta parte Teleki spre celu mai mare necasu alu boieriloru fórte raru bea vinu, ci numai apa, éra accea inca férta, apoi recita in ghiatia, o bea din botitia (donitiora) de lemnu; de aceea

Apor credea ca cu pacharele de cristalu ilu va amagi cá se se imbete odata si Teleki si se se faca de risulu loru. Teleki inse pricependu metechn'a respunse lui Apor: Indesiertu e maiestri'a ta cumetre, pentruca tu scii, ca eu nu beu vinu. La care Apor: Eu jupane nu te inbiiu pe dumneata, ci pe celu care'lu va lua dela mine. Atunci Stef. Naláczi: Adu'lu incóce me! Elu bea vinulu si da pacharulu la ciocoiulu seu spre pastrare. Dupa aceea aducu altu pacharu de cristalu, mai frumosu decatu celalaltu. Apor isi repetiesce manoper'a de mai nainte; ci Teleki éra'i respunde: Indesiertu cumetre, ca nu beu vinu. Stef. Naláczi érasi apuca pacharulu, golcaie vinulu din elu si 'lu da ciocoiului. Urméza alu treilea pacharu si mai frumosu; Naláczi érasi sare: Da'lu incóce cumetre, ca'lu beu eu. Atunci Teleki pierdiendu orice cumpatu: Ba dicu dieu lui Ddieu, pe acesta nu'lu vei mai lua, iti ajungu tie dóua cristale; adu'lu incóce cumetre Apor, ca acù ilu beu eu. Teleki bendu vinulu, dete si elu pacharulu de cristalu in grij'a ciocoiului seu. Dupa aceea se adusera succesive tóte pacharele de cristalu, se implù fiacare cu vinu; Teleki le bea pre tóte, numai cá se nu apuce nimeni altulu din ele si le trimite pe tóte acasa la locuinti'a sa din fortarétia. In acea di apoi se facù un'a betía, pe carea cronicariulu o numesce „spaimentatoria," din causa ca nici unu boieriu nu a mai pututu merge pe pitiórele sale, ci au trebuitu se'i duca acasa pre toti cu trasur'a cá pre nisce trunchi. La Grigorie Bethlen inca se facea betí infricosiate, pentruca si elu bea cá cepulu, nici odata inse din pacharu, ci totudeaun'a din óla, cana, cupa, éra de cei carii bea din pacharu isi batea jocu dicendu, ca accia nu sunt ómeni cá ómenii, ci numai nesce sterpituri.

Uneori se facea si dantiuri la principele. Music'a cea mai placuta a lui Apaffy era — cimpoiulu, de care astadi ómenii isi batu jocu cá de un'a musica ce a remasu numai pentru orbi. Candu dantiuiá principele si nevasta sa, toti boierii se sculá, éra candu marii'a sa se intorcea catra ei, toti i se inchiná. Dantíulu boierescu era fórte incetu, usioru, domolu si — unu dantiu cá acela se numea ungurescu! Ce diferentia intre acela de atunci si intre csárdás celu furiosu si adesea desiuchiatu din dilele nóstre!

Apaffy mergea desu si la venatu, éra candu era acasa, sér'a citea din vreo carte si mai alesu bibli'a dupa spiritulu timpului de atunci, éra dio'a deregea la orología, de care avea un'a multime, dintre care unulu candu batea, sí latra cá unu cane.

Toti cronicarii se invoiescu intru a marturisi, cumca Apaffy cu tóte betiile si alte ticalosii ale sale era omu blandu si bunu, éra sudalm'a lui cea mai mare erá: Mei magariu copilu de lele; totusi candu se manía vreodata, atunci mani'a i se prefacea in furia, incatu era gat'a se te omóre. Pe nevasta sa Ana Bornemisza nepót'a lui Teleki o batea de multe ori, din causa ca'lu prepunea tare de vreo dóua boieroice si ca marii'a sa dómn'a inca avea gura rea, apoi ii si placea tare a se amesteca in afacerile barbatu-seu. De altmintrea elu de si o batea, totu o iubea. (Va urma.)

Clio.

Intru intielesulu celoru comunicate cu alta ocasiune in acésta fóia, ne luamu voia a impartasi aici un'a alta epistola a prearevendului domnu canonicu si prepositu capitulariu Stefanu Moldovanu, cá precuventare la catalógele celoru mai interesante documente istorice, pre care dn. prepositu inspiratu precumu a fostu din tineretiele sale si precumu este intocma si la batranetie pentru istori'a patriei si a natiunei, lea conscrisu si ordinatu din archivele comitelui Iosifu Kemény. Adeverate inventaria de bogatia istorica pastrate posteritatiei cá un'a clironomia, cu care dupa opiniunea nóstra nu se póte compara nici un'a bogatia pamentésca si pre care o voru sci apretiuí numai acei barbati adepti ai musei Clio, carii se simtu mai de multu petrunsi de nemarginit'a importantia a folosului ce are se traga posteritatea din istori'a acestei tieri. Se lasamu inse cá aici se vorbésca dn. prepositu, éra nóua se ne remana numai frumós'a datorinti'a de a publica acelea catalóge.

Red.

Lugosiu; 13. Iuniu 1868.

Domnule si amice!

Viu a implini pre rendu propusulu meu, cá scrisorile de cuprinsu istoricu, ce le am pututu aduna, se le strapunu in proprietatea natiunei romane.

Intre acestea de acum loculu celu dintaiu cuprinde „Series Vajvodarum Transilvaniae.“ Acést'a eu nu o am la mine descrisa in form'a aci dedusa, ci e pe mai multe foi separatu in ordine chronologicu insemnata dupa deosebitele isvóra, la care se face provocatiune; prin urmare, daca pentru esten-

siunea ei, séu pentru secatiunea ei, séu si pentru alte cause nu se va puté tipari: atunci asi dori, cá pe rendu óre candu, pe spesele mele, se mi se decopieze, de cumva voiu mai fi in viatia, cá asia se fie in doua esemplaria descrisa.

Acésta „Series“ se póte si contrage si mai simplificá; inse eu am pretiuitu tóte trasurile de péna alu nemuritoriului compunatoriu, ale com. I. Kemény; — si precumu foile, din care o am compilatu acumu in acésta forma, au scapatu de perire cá prin minune in revolutiunea din 48 si 49 — 'si pórta pe sine si acumu urmele cumu au fostu calcate in pitióre si intinate; totusi le amu decopiétu aci intocma si cu tóta scrupulositatea, fara nici un'a cróre, ce am observatu si atunci, candu le am scrisu de pe originalu.

La acésta „Series“ mai adaugu inca si urmatórele note:

Candu nemuritoriulu comite prenumitu m'au indemnatu a descrie acésta „Series Vajvodarum,“ si m'au initîatu pentru dens'a in voluminele celea numeróse ale diplomatariului seu, au adusu inainte si nisce momente multu cumpanitóre, si anume:

a) Cumca din tóte seriele pana aci de catra istorici compuse, acést'a e cea mai completa.

b) Cumca ochiulu ageru alu scrutatoriului va afla aici din inceputu pana in capetu in demnitatea vajvodala si nume romanesci, incependu dela Mercuriu pana la Dobo.

c) Cumca din acésta se stravede in catuva, ca candu au fostu unu voivodu de alta natiune, atunci séu alu doilea voivodu, séu unulu din vice-voivodi, cu pucine esceptiuni, au fostu de origine romanu.

d) Cumca altii au fostu voivodii si vice-voivodii de tiéra si altii voivodii comitateloru si altii ai comitiloru si altii aí corporatiuniloru mai mari séu mai nici, precumu alu capitulului de Alba-Julia, séu cel'a alu Zingariloru, carii era in graduri deosebite totu atatia comandanti de banderii. — Si cumca astfeliu de graduatiune se aflá si in seri'a keneziloru in Keneziaturi.

Mi a mai apromisu comitele in an. 1854 si mi a si aratatu, dar nu mi au datu spre decopiere, unu fasciculu separatu de diplome, din carele se documentéza dreptulu de a avé si romanii voivodi din sinulu seu, inca dela regii Ludovicu si Sigismundu etc. emanate. Mórtea prématura l'au rapitu din mediloculu nostru mai nainte de ce asi fi avutu ocasiunea a plini apromisulu.

In fasc. II. se afla „Date istorice“ sub Nr. I. generale, sub

Nr. II. speciale, acestea cu respectu la sasi; tóte in ordine chronologicu insemnate.

In fasc. III. este a) Indicele despre Comítia; b) despre keneziaturi; c) despre opidulu si in catuva despre tienutulu Fogarasiului si d) despre castelele, in cea mai mare parte acum ruinate.

Folosulu acestora ilu potu avé la tempulu seu acei barbati devotati binelui publicu, carii séu cá membrii ai museului din Clusiu, séu si altcum aru voi a studia diplomatariulu comitelui Ios. Kemény, carele — precum audiu — e in thece separate asiediatu.

Acum pe rendu, dandu'mi D dieu sanatate statornica, voiu descrie din nou si diplomele ce se mai afla la mine, si pe rendu le voiu trimite si acelea.

Cu acestea repetindu'mi rugarea din epistol'a cea mai de pre urma sunt scl.

sinceru frate
St. Moldovanu.

Unu fragmentu din Ateneulu romanu.

Amu promisu in Nr. 13 ca ne vomu re'ntórce la discursulu dlui I. Eliadu tienutu in Ateneulu romanu despre „literatur'a politica.“ Vomu reproduce din elu unele capete dela inceputu si altele din finea aceluiasi, precumu urméza:

I. Domnii mei si Dómnele mele! Suindune in cea mai 'nalta anticuitate, vedemu ca ómenii cunoscea atatea sciintie, arte si maestrii, fara se scie carte, pentru ca alfabetulu séu carti nu ecsistau.

Ruinele atatoru cetati antice cá Babiloni'a, cá piramidele Egiptului, ne invederéza o cunoscintia intréga despre architectura, mechanica séu sciinti'a dinamicei, cunoscintie intregi de matematica aplicata la astronomia, de pe candu nici urme de litere séu alfabetu nu se vedu.

Geometri'a, architectur'a, mechanic'a, astronomi'a, fisic'a, medicin'a, sciintiele naturali, atatea arte si maestrii, voiu se dîcu, se cultivá in Egiptu din cea mai inalta anticuitate fara a fi cunoscutu alfabetulu séu literele.

Sciintiele tóte se comunicá initiatiloru séu eleviloru prin voce viia, prin practica astfeliu, cum se invatia pana astadi multe arte si maestrii, desemnulu séu pictur'a, spre ecsemplu, music'a si sculptur'a si multe notiuni insusi de sciintie.

Sciintiele se comunicá prin viia voce séu celu multu prin alte semne cá ale ideografiei, cá ale hieroglifeloru, ce servia mai multu spre aducerea aminte si nici de cumu spre a puté face vreunu tractatu de sciintie.

De aci se invederéza, ca un'a sunt sciintiele, artele si maestriele si alt'a sunt literele séu cartile pana in dilele nóstre. Se póte unu omu se scie multe si multe cá anticii sapienti si carte se nu scie, si nesciindu carte se nu'si póta comunicá la cei ce nu sunt de facia cunoscintiele sale.

De candu se inventà alfabetulu séu literele, ce singure potu traduce mai fidelu si representa ratiunea umana, de atunci studiulu sciintieloru se facilità, si in tóte progresulu deveni mai rapede; sciintiele de unde era ascunse séu oculte, se divulgara si devenira mai apropiabili, si cu catu artea usului literelor inaintà prin scriere, dela papiru, pergamu pana la charthia si pana la tiparire, cu atat'a sciintiele nu numai ca inaintara, ci devenira mai popularie si societatea séu omenirea se folosi si inaintà intru tóte.

Fara litere inaintarea ar fi fostu fórte tardie, sciintiele, istori'a dintr'o generatiune in alt'a ar fi riscatu a se perde; cu mórtea unui sapientu s'ar fi perdutu si sapienti'a lui.

II. Se póte intr'o tiéra, cá si in Egiptulu anticu, se se afle multe geniuri, multi barbati speciali in tóte sciintiele, artele si maestriele, si cu tóte acestea, acea tiéra, de nu va avé carti care se intinda sciinti'a si se o transmita dela o generatiune la alt'a, acea tiéra dicu, va fi totu in stare de barbaria. Daca Helad'a antica ne este mai cunoscuta decatu Egiptulu, daca s'a disu civilisata, este ca dela barbatii ei speciali prin litere ne-au remasu de mostenire cunoscintiele, sciintiele loru, capetele loru de opera.

Civilisatu este nu celu ce scie multe numai pentru sine si pentru epoch'a sa, ci acel'a care isi comunica cunoscintiele si le lasa de mostenire la posteritate spre a se folosi si a ajunge mai departe cu densele.

Daca Europ'a dela renascere este mai inaintata decatu Greci'a antica, caus'a este ca literele sunt intr'o stare cu multu mai inaintata. Ceea ce se sgîriá in anticuitate pe table de metalu atatea dile si luni, astadi se scrie intr'o óra, si ceea ce s'ar scrie cu diecimile de ani, se tiparesce intr'o septemana.

Dupa perfectiunea tipografiei prin vaporu astadi se tiparesce si se respande intr'o di in Europ'a intréga, cate altadata nu se puté respandi cu seculii.

Egiptulu a fostu barbaru cu toti sapientii lui, pentru ca n'a avutu carti, n'a fostu comunicativu. Turci'a si Rusi'a de astadi sunt barbare pe lenga celelalte tieri ale Europei, pentru ca de si au ómeni speciali fórte multi, n'au inse carti ce tracta de acele specialitati.

Cautandu la noi, facêndu cineva comparatia intre starea dela 1820 si cea de astadi, vedemu ca avemu cu sutele si cu miile barbati ce au studiatu in tiéra si in strainatate, si daca acesti barbati speciali nu sciu si nu inavutiescu limb'a cu carti ce tracta despre acele specialitati, se nu ne facemu ilusiuni, domnii mei, sunt nisce barbari acei sapienti, pentru ca nu sunt comunicativi.

Natiunea ce posede mai multe si mai bune asemenea carti ce inaltia sufletulu, ce potu deslega problemele cele mai dificili ale umanitatii, ce preintempina nevoile societatii, ce potu libera pe omu de sclavi'a innorantiei, de sclavi'a saraciei materiali si spirituali, acea natiune este cea mai civilîsata si posede civilisati'a cea mai durabila.

Cartile ce tracta despre sciintie, arte si maestria, despre tóte ce potu folosi si face a inainta societatea, dela cele mai utili pana la cele mai frumóse si mai sublime, acele carti tóte la unu locu se numescu literatur'a unei limbe, unei natiuni, si cu catu acele carti voru fi mai multe, mai clare, mai utili, scrise mai cu arta si cunoscintia, cu atat'a acea literatura este mai mare si mai sublima.

Si pentru ce insa cartile unei limbe sunt identice cu literatur'a ei? — Pentru cuventulu celu mai naturalu din tóte, pentru ca numai literele séu alfabetulu putura traduce cuventulu séu ratiunea umana si a o comunica asia de fidelu; ideografi'a si hieroglifele n'ar fi fostu in stare de a infiintia o literatura.

Dela aparitiunea litereloru se infiintiara si cartile.

III. Nici o limba nu se ecsprima asia de naturalu cá cea romana, candu este vorb'a de unu omu instruitu, sapientu, cu minte si intregu intru tóte.

Romanulu dice: „omulu ast'a scie carte,“ nu dice a invetiatu, ci scie carte; invetiulu este o deprindere, ér' nu sciintia; de aceea se si dice invetia pe dinafara. — Scapatine de invetiamentulu publicu Domniloru ministrii si datine instructiune, sapientia publica.

Mai dice romanulu: „omu cu carte multa.“ Auditi, Domnii

mei? multa ér nu pucina, si cu atat'a mai reu, candu nu e nici de cumu.

Mai audiamu inca in copilaria, ca cartea nu are margini: sute si mii de ani de ar trai omulu, totu nu póte sci cartea tóta.

Ómeniloru ér' ce sciu ori catu de multe si nu sciu carte, grecii le dicu: agrammatos philosofos, filosofi fara carte, filosofi neliterati.

Omulu in adeveru nu póte se fia universalu; se póte cá se scia un'a si se nu scie alt'a, si precumu se póte dice unui medicu: cunosci Domnule medicin'a, dar nu cunosci si music'a; asemenea i se póte dice: esci bunu medicu, dar carte nu scii, si nu se supara daca este asia.

De aceea se nu fia suparare, daca amu dice in faci'a fiacaruia din barbatii nostri speciali:

Vei fi, Domnule, bunu ingineru, bunu architectu, bunu mechanicu; dar cu iertatiune, carte nu pré scii.

Vei fi bunu musicu, bunu pictoru, bunu sculptoru, dar carte nu scii.

Vei fi sciindu, coconasiule, tóte limbele, tóte istoriile, numai carte si istoria romanésca nu scii si nu e culp'a nóstra, daca romanii n'au nici o nevoie de Dumneata.

Vei fi, Domnule doctoru, mare filosofu, mare teologu, filosofu si teologu absolutu, mare advocatu, dar ce pecatu ca carte nu scii, ca ne amu fi bucuratu si noi!

Si érasi viceversa, cá se nu fia suparare, vei fi sciindu, Domnulu meu, carte multa, dar sciintie si arte nu cunosci; si crede-ne ca ne pare reu din sufletu, pentru ca ai fi pututu face mare bine natiunii.

Am vrutu, Domnii mei, a stabili unu adeveru, ca adica un'a suntu sciintiele si alt'a este cartea, asia precumu fiacare specialitate díferesce de alt'a si tóte impreuna facu unu intregu, ér nu cá se facu órecare ilusiuni. Voiu se constatezu ca literatur'a séu cartea este o specialitate a parte, si cine nu s'a ocupatu de dens'a nu póte s'o cunósca.

IV. Pana candu dara nu ne vomu aplica intru a sci si carte si mai virtosu carte romanésca, si nu ne vomu scrie cate scimu si cunóscemu in limb'a nationala, rationala si corecta, pana candu nu vomu implea bibliotecele romane cu cartile nóstre, cá se le lasamu la posteritate, se nu ne facemu ilusiuni, ér o mai repetu, totu barbari vomu fi.

De amu fi, Domnii mei, toti cati ne aflamu in acésta sala dinpreuna cu toti romanii din capitala si din tóte partile Ro-

maniei, de amu fi toti cu totii fiacare cate unu panepistimon, adica sciitoru de tóte sciintiele, si nu amu sci carte, séu nu amu sci, séu nu amu voi a ne comunica prin scrisu séu prin carti la natiunea intréga si la posteritate cunoscintiele, capitalulu nostru intelectualu si moralu, toti noi acesti angeli, tóte aceste geniuri de sapientia, toti cu totii n'amu fi decatu nisce barbari cu atat'a mai cumpliti decatu barbarii primitivi, cu catu amu sci mai multe de catu densii. Posteritatea n'ar avé decatu blesteme pentru noi, pentru ca nu'i amu lasatu nimicu din sciintiele nóstre.

Pe langa acestea fara carti nationali, fara literatura nationala nu póte ecsista nici patria, nici patriotismu, nici nationalitate; si éta caus'a pentru ce parintii nostrii avea mai multu doru de ale patriei, pentru ce avea fapt'a patriotismului fara a cunósce numele séu vorb'a cu care ne decoramu noi in tóte ocasiunile, cunoscea numai ale tierei loru; si ceea ce cunósce omulu, aceea si póte iubi daca merita iubire.

Noi insa cumu putemu iubi tiér'a, daca nu cunóscemu nici istori'a ei, nici institutiunile ei, nici limb'a ei?

Dela unu timpu incoa starile avute isi au crescutu copiii prin profesori straini, in limbe straine, si trimetiendu'i apoi de mici in strainatate, acei copii se returná in tiéra fara nici o cunoscintia de ale ei; superbi de cate sciá, erá indiferenti de cate nu cunoscea. — N'au vrutu se cunósca tiér'a, nici tiér'a astadi nu voiesce a'i cunósce.

Starile de mijlocu si cele neavute isi dau copiii a trece prin colegiuri si facultati (de candu avemu colegiuri si facultati), cu profesori ce n'au nici o unitate intre densii, fiacare cu sistem'a lui. Acesti copii trecu tóte clasile incepetóre, gimnasiali si de facultati, mai multu se indoctrina decatu se instrue; cate audu séu invétia intr'o clasa, in ceealalta profesorulu se incérca a'i desvetia si asia in 14 si 16 ani de studiu trecu din scólele nóstre in cele din Franci'a séu Germani'a fara a sci romanesce; fiacare isi are o maniera a sa de a scrie, dupa catu mai multu séu mai putienu 'l a indoctrinatu dascalulu ce'lu a fostu accaparatu. Fiacare insira la litere, la vorbe, fara a'si da nici unu cuventu de cate scrie, si intr'o limba care numai romanésca nu este, plina de solecismi si de strainismi.

In Francia apoi séu in Germani'a, de se ducu, si acolo de se apuca de vreo specialitate, pré putiena carte francesa séu germana cunoscu, ca-ci fórte putieni vinu inapoi in stare

cumu se scrie bine in limb'a francesa séu germana, cumu se póta trece de autori in acele limbe; vinu, voiu se dicu, in tiéra nici romani, nici francesi, fara nici unu legamentu de unitate, care se'i lege intre densii si cu natiunea intréga.

Cei din starile avute, din familiile istorice necunoscêndu nici istori'a, nici institutiunile natiunii, au inceputu a se crede, dupa cate au vediutu in istori'a Germaniei si Francei, ca sunt nobili ereditari, ca functiunile mari ale tierei au fostu ale loru de mostenire.

Cei de starile de mijlocu necunoscêndu éra institutiunile egalitari ale Romaniei, crediura pe cei din starile avute ca sunt nici mai multu, nici mai putienu, decatu nisce baroni si comiti feudali, nisce catcauni de burggrafi si marcugrafi, buni de dusu la guilotina.

Daca amu fi sciutu cu totii ca natiunea romana dela inceputu n'a cunoscutu nici odata titluri si drepturi ereditari, ci totud'aun'a isi au recrutatu capacitatile din tóte starile societatii, si candu s'a invechitu o generatiune a venitu cea nuoa a'i lua loculu din tóte starile, n'amu fi ajunsu in acésta confusiune si lupta absurda. Cadu Negrulescii si vinu Mirciulescii; cadu acestia si vinu domni, bani din tóte starile societatii; se stingu Buzescii si Calonfirescii-Leurdeni si vinu Filipesci, Lengi, Nestori, se ducu acestia si vine generatiunea actuala cu aceleasi drepturi egalitarie.

Cine n'a mai vrutu se fia boieru cá Ienache Vacaresculu, a se ocupa cu limb'a patriei, a incetatu de sine de a mai fi boieru séu capu alu natiunii si au venitu alti filii ai patriei a'i lua loculu.

De se vedu nisce adunari, nisce asociatiuni cá acést'a a Ateneului, observati bine, Domnii mei, ca si la noi si in Moldov'a si in Transilvani'a, si peste totu unde s'aude limb'a romana, nu veti vedé alti barbati, decatu din cei ce s'au ocupatu si se ocupa cá Ienache Vacaresculu cu cele proprie ale romaniloru, cu limb'a loru, cu istori'a loru, cu datinele loru si institutiunile loru, cu religi'a loru, cu infiintiarea, cu unu cuventu a literaturei loru. Si nu ca dóra numai cei ce sunt membrii acestui Ateneu ei numai calca in urm'a Vacarescului Ienache; avemu multi din fericire si speramu ca toti ne voru face onóre a se intr'uni cu noi si a ne da concursulu si luminile a marí si intinde literatur'a romana. Avemu nevoie de fonduri spre acést'a si le vomu infiintia. (Va urma.)

Bibliografia.

Dn. Vas. Alecsandrescu Urechia avù bunatate a ne mai trimite din publicatiunile sale relative la instructiunea publica din Romani'a unita inca si acestea dóua:

Scólele satesci in Romani'a.

Istoriculu loru dela 1830 pana la 1867 cu anecsarea tuturoru documenteloru relative la cestiune. Bucuresci 1868. — Unu tomu 4^0 mare 134 pagine, din care numai 32 coprindu istori'a scóleloru satesci, éra in celelalte se vedu publicate 94 documente.

Localurile de scóle satesci in Romani'a,

acompaniate de planurile relative, delineate de D. Burelli, siefu architectu alu ministeriului instructîunei publice. Bucuresci 1868. Acésta brosiura totu 4^0 mare, are numai 9 pagine de tecstu, éra alte 13 coprindu planuri architectonice de infiintiarea unoru scóle comunali pentru cate unu numeru de 50, 60, 150, 250 pana la 300 scolari, séu si de case comunali (de primaria) impreunate cu scól'a. Multu ne interesara acestea planuri. Le recomandamu tuturoru cati cugeta a ridica cladiri de scóle impartite intieleptiesce. Concetatienii nostrii si amicii din comunele vecine voindu a le cunósce, binevoiésca a osteni la localulu in care lucra G. Baritiu (piati'a straieloru 307).

In catu pentru istori'a scóleloru satesci din Moldavo-Romani'a, nu vomu incèta de a o recomanda mai virtosu la toti acei pessimisti desperati, carii si pana astadi striga in gur'a mare, cumca invetiamentulu in acea tiéra nu ar fi facutu nici unu progresu. Din documentele publicate se vede curatu, ca pana in a. 1830, adica inca pe urm'a resboiului ruso-turcescu, instructiunea publica in orasiele districtuali si in sate era tabula rasa, cum si ca pana in 1838 abié s'au pututu face pregatirile pentru scóterea poporului dintru intunerecu si din umbr'a mortiei, prin urmare ca totu ce vedemu astadi pe acelu campu alu culturei nationale, multu pucinu catu s'au facutu, este numai fructulu celoru treidieci de ani din urma. Instructiunea poporului mai sta inca departe de tînt'a catra care trebue se alerge; aratati'mi inse inca numai un'a tiéra scapata de iatagane si baionete straine abia eri alaltaeri, carea în treidieci de ani se fia facutu macaru numai atat'a, catu a facutu Romani'a pentru latîrea luminiloru. (Noi amu scapatu de iataganu dela 1692). Celu care va citi acésta istoria a scóleloru satesci, va pricepe multu mai bine coprinsulu Buletinului instructiunei publice si alu Anuariului scóleloru, cumu si tóta starea de fatia a invetiamentului.

A esitu de sub tipariu si se afla la tóte librariele in brosiuri:

„Toleranti'a religiósa in Romani'a“ de B. P. Hajdeu.

O recomandamu cetitoriloru nostri, ca-ci astadi are unu interesu nu numai literariu, ci si politicu. (Albin'a).

In tipografi'a archidiecesana dîn Sibiiu a esitu de sub tipariu unu opu intitulatu:

„Cunoscintie practice despre gradini si cultivarea loru“ de dn. dr. Paulu Vasiciu.

Nr. 127. 1868.

Protocolulu siedintiei ordinarie a comitet. asoc. trans. rom.

tienute in 7. Aprile c. n. sub presidiulu Rev. D. vice-pres. Ioane Hannia, fiendu de facia DD. membrii Ilustr. sa D. cons. Petru Manu, Ilustr. sa D. cons. P. Dunc'a, D. adv. dr. I. Nemesiu, D. prof. I. Popescu, D. secr. II. I. V. Rusu, D. capitanu si cass. alu asociat. C. Stezariu si D. bibliot. alu asociat. N. Cristea.

§. 38. Rever. D. vicepres. presentéza conspectulu despre starea cassei asoc. pre tempulu acestei siedintie, din care conspectu se vede, cumca cass'a asoc. — dupa subtragerea erogateloru de pana acum — are in proprietatea sa sum'a de 29,418 fr. 95 cr.

Se iea spre scientia.

D. cassariu alu asoc. in urm'a conclusului comitet. asoc. adusu in siedinti'a din 3. Martie a. c. raportéza in privinti'a computului asternutu din partea D. secret. I. G. Baritiu despre spesele avute cu edarea foiei asoc. in decursulu luniloru Ian. si Fauru a. c.

Combinanduse erogatiunile cu perceptiunile despre lunile Ianuariu si Fauru a. c. si aflanduse pre deplinu corespundietorie, computulu D. secret. I. se afla de esactu; deci comitet. decide, cá D. secret. I. incunoscientianduse despre acést'a, totu odata se se poftésca a asterne catra finea anului curente alu asociat, unu computu generale, carele apoi la tempulu seu se va propune viitórei adun. gener. a asociat. spre esaminare si aprobare.

§. 40. Inclitulu tribunalu comitatense alu Huniadorei prin charti'a sa din 12. Dec. 1867 Nr. 3834 incunoscientiaza, cumca D. Ioanu Piposiu fostu controloru la baile erariale din Govasdia prin testamentulu seu din 3. Sept. 1867 a impartasitu si pre asociat. trans. romana la averea lasata dupa sine, si totu odata recerea pre asociat., cá in tempu de 30 dile se 'si dea dechiaratiunea sa in privinti'a acelei ereditati.

Conclusu. Comitetulu decide a se rescrie inclitului tribunalu comitatense alu Huniadorei, ca asociat. primesce a fi partasia la ereditatea Dlui Ioanu Piposiu, inse cum beneficio inventarii; si totuodata trimetiendu unu timbru de 1 fr. v. a., roga pre acelu inclitu tribunalu, cá se binevoiésca a'i servi cu trimeterea unei copie fidele din respectivulu testamentu.

§. 41. Se cetesce respunsulu D. advocatu Georgie Ratiu, datu la scrisórea comitet. asociat. din 3. Martie a. c., prin care numitulu Domnu fù provocatu a respunde o datoria de 100 fr.

v. a., ce d. proprietariu N. Zsig'a sen. a avut'o la dsa si a oferit'o asociat. transilv. cu acea conditiune, cá incassanduse sum'a numita, 50 fr. se se reserve pentru fondulu asoc. trans., ér celelalti 50 fr. se se strapuna asoc. literarie din Aradu.

Conclusu. Din respunsulu D. G. Ratiu comit. aflandu cu neplacere, cumca Domni'a lui nu numai nu atinge cu nici unu cuventu meritulu obiectului din provocarea resp., ci inca 'si iea libertate a se demite si la nescari espectoratiuni vatamatorie, facundu comitetului imputari, care nu se tienu de obiectulu cestiunatu: deórace facia cu unu atare omu comitetulu si-a perdutu tóta speranti'a de a poté realisá ofertulu Dlui proprietariu N. Zsig'a sen. dupa dorinti'a aceluiasi; asia la propunerea Dlui dr. I. Nemesiu, cu unanimitate de voturi — afara singuru numai de votulu Ilustr. sale D. consil. Manu, carele fù de opiniunea cá resp. debitoriu se se provóce de nou a respunde apriatu la meritulu obiectului — se afla motivatu a decide, cá respectiv'a politia (Wechsel) aflatoria la comitetu se se retrimetia Dlui N. Zsig'a sen. spre a dispune singuru mai incolo cele ce le va aflá cu cale in privinti'a realisarei numitei datorii.

§. 42. Se impartasiesce resolutiunea inclitei directiuni postale din Sibiiu ddto. 7. Martie a. c. Nr. 1169 data la charti'a comitet. asoc. din 14. Ian. a. c., prin carea se cerú, cá foi'a asoc. „Transilvani'a“ in privinti'a marceloru postali la espeduire se fia tractata dupa normele aflatorie in vigóre.

Acést'a resolutiune, dupa tenórea careia foi'a asociat. in privinti'a marceloru postali la espeduire are a se tractá dupa norm'a diuareloru, — se iea spre placuta scientia.

§. 43. Inaltulu guberniu regiu pre langa charti'a din 18. Martie a. c. Nr. 4839 impartasiesce unu estrasu despre progresulu tenerului iuristu stipendiatu alu asociat. G. Rusu, doveditu in semestr. II. a an. scol. tr. $186^{6}/_{7}$.

Se iea spre scientia.

§. 44. Directiunea scólei capitale c. r. de mustra din Prag'a incunoscientiaza, cumca tenerii preparandi si stipendiati ai asociat. Georgie Munteanu si Stefanu Torpanu in decursulu semestr. I. an. scol. cur. $186^{7}/_{8}$ au doveditu o diligintia mare in frecuentarea prelegeriloru si o portare morale pre deplinu corespundiatorie legiloru scolastice.

Se iea spre scientia.

§. 45. Se presentéza testimoniulu scol. pre semest. I. an. scol. c. alu tenerului Const. Popoviciu studente in clas'a I. la

scól'a reale din Brasiovu, din carele se vede, ca acestu stipendiatu alu asociat. a raportatu clas'a gener. de progresu: prim'a cu eminentia.

Se iea spre scientia.

§. 46. Domnulu invetiatoriu la scól'a capitala rom. din Lapusiulu ung. D. Varn'a cere a se da pentru scól'a de acolo unu esemplariu din foi'a asociat. gratis.

Comitet. decide a implini rogarea numitului invetiatoriu.

§. 47. Secret. reuniunei pentru cunoscienti'a patriei trans. trimete pentru bibliotec'a asociat. trans. brosiur'a 3 din tom. VII. si brosiur'a I. din tom. VIII. din operatulu anualu alu reuniunei intitulatu: „Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde."

Se iea spre scientia.

§. 48. Secret. II. raportéza despre banii incursi la fondulu asociat. dela siedinti'a trecuta cá tacse de m. ord., carii facu sum'a de 15 fr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 49. Rev. D. vicepres. cetesce unu elaboratu agronomicu trimesu de D. prof. Stefanu Popu pentru foi'a asociat.

Conclusu. Comitetulu decide, cá respectivulu elaboratu agronomicu se se trimetia spre publicare la redactiunea foiei asociat. in Brasiovu.

Cu aceste siedinti'a comitet. asociat. trans. inceputa la 11 óre inainte de amiadi, se inchia pre la 1 óra dupa amiadi.

Sibiiu, in 7. Aprilie c. n. 1868.

I. Rusu mp.
secret. II.

I. Hannia mp.
vicepres.

Nr. 142. 1868.

Protocolulu siedintiei ordinarie a comitet. asociat. trans. rom.

tienute in 3. Maiu c. n. a. c. sub presidiulu Rever. D. vicepres, I. Hanni'a, fiendu de facia DD. membrii ai comit. Ilustr. sa D. cons. de curte I. Bolog'a, Ilustr. sa D. cons. de gub. P. Dunc'a, Ilustr. sa D. cons. de finantia P. Manu, D. senat. P. Rosc'a, D. advocatu dr. I. Nemesiu, D. dr. N. Stoi'a, D. prof. si par. Z. Boiu, D. secret. II. I. V. Rusu, D. capitanu si cassariu alu asoc. C. Stezariu si D. redact. si bibliot. alu asociat. N. Cristea.

Rev. D. vicepresiedinte salutéza pre Ilustr. sa D. consiliariu de curte Iacobu Bolog'a, carele asiedianduse cu locuenti'a aici, binevoi a luá parte la acést'a siedintia a comitet.; membrii de facia ai comitetului isi descoperu stim'a facia cu Ilustr. sa prin unu „se traiésca."

Dupa aceea se trece la ordinea zilei.

§. 50. D. cassariu alu asoc. cetesce conspectulu despre starea cassei asoc. pre tempulu acestei siedintie, din carele se vede, ca cass'a asociat. — dupa subtragerea erogateloru avute pana acum — are in proprietatea sa sum'a de 29,557 fr. 43 cr.

Se iea spre scientia.

§. 51. In legatura cu acelu conspectu D. cassariu mai raportéza despre incassarea intereseloru obvenitorie cu 1. Aprilie si Maiu a. c. dupa couponii obligat. metal., dupa obligat. de statu si cele urb. ungur. si anume: dela couponii obligat. met. din 1. Aprilie s'au incassatu in argintu 12 fr. si in BN. 2 fr. 64 cr. v. a., dela obligat. de statu s'au incassatu cá procente 7 fr. 9 cr., ér dela obligat. urbar. ungur. 19 fr. 53 cr,

Se iea spre scientia.

§. 52. Totu cu acea ocasiune D. cassariu aduce la cunoscienti'a comitet., cumca D. c. r. maioru Ioanu Noacu de Hunyad a oferitu in favórea fondului asociat. trans. o obligatiune urbariale trans. Nr. 24,043 sunatoria despre 105 fr. v. a.

Conclusu. Deórace D. maioru I. Noacu prin oferirea sumei de 105 fr. v. a. in favórea asociat. conformu §lui 6 p. 2 din statute, s'a facutu membru ord. alu asociat. pre viétia, comitetulu 'si va tiené de o placuta datoria alu propune viitoriei adunari generale spre a se acceptá intre membrii ord. ai asoc. si spre a i se poté dá respectiv'a diploma.

§. 53. Rev. D. vicepresiedinte aduce la cunoscinti'a comitetului, cumca in decursulu lunei trecute D. cassariu i a impartasitu o scrisórea a Dlui secret. I, Georgie Baritiu, prin carea Dsa a cerutu a i se trimete numai decatu o anticipatiune de 200 fr. spre acoperirea speseloru necesarie la tiparirea si edarea foiei asociat. Totuodata D. vicepresiedinte face cunoscuta si aceea impregiurare, cumca de o parte din respectulu regulatei edari a numitei foi, considerandu lips'a urgente pentru asemnarea cerutei anticipatiuni; de alta parte basatu si pre tenorea conclusului adusu in siedinti'a comitet. din prim'a (1.) Noembre 1867 §. 121, prin care conclusu comitet. s'a dechiaratu determinatu a asemná la cererea Dlui secret. I. anticipatiunile necesarie pentru suportarea speseloru obvenitorie cu tiparirea foiei asociatiunei: s'a aflatu indemnatu presidialmente, a dá asemnare la cass'a asociat. pentru esolvirea si trimeterea catu mai ingraba a susu amentitei sume, si acést'a inca si din acelu motivu, ca lucrulu fiendu atatu de urgente, nu potù numai decatu se conchiame pre DD. membrii ai comitet. la siedintia.

Conclusu. Dupa discusiuni mai indelungate comitetulu considerandu si apretiuindu motivele aduse inainte, ia spre scientia si aproba procederea Dlui vicepresiedinte cu atatu mai vertosu, cu catu ca aceea se afla basata si pre conclusele precedente ale comitetului.

§. 54. Secret. II. cetesce o scrisórea a societatiei „Transilvani'a“ din Bucuresci ddto. 20. Martie a. c., prin carea danduse unele esplicatiuni asupr'a scopului aceleia, totu odata se trimete pentru asociat. cate unu esemplariu legalisatu din actele si statutele numitei societati. Dupa perlegerea resp. scrisori secret. II. face propunerea, cá comitet. se binevoiésca a esprime in scrisu societatiei „Transilvani'a“ multiamit'a sa cordiale.

Conclusu. Propunerea secret. II. din punctulu de vedere alu importantiei obiectului de sub cestiune dandu ansa la discusiuni mai indelungate si scrióse, intre membrii comitetului, mai alesu in ceea ce privesce cuprinsulu unei atari scrisori, in urma comitet. la propunerea Dlui vicepresiedinte se afla indemnatu a decide, cá se se compuna o comisiune de trei membrii din sinulu seu si anume: in persónele Ilustr. sale D. consil. de curte Bolog'a, Rusu si Boiu, carea luandu la o esaminare mai profunda obiectulu cestiunatu, se presenteze la viitori'a siedintia a comitet. o parere motivata in ast'a privintia, alaturandu totuodata si unu conceptu despre o atare scrisórea de multiamita.

§. 55. Secret. II. presentéza testimoniulu de pre sem. I. an. scol. curente alu tenerului Georgie Vintila ascultatoriu de agronomia la institutulu agronomicu Ungar. Altenburg, din carele se vede, ca numitulu teneru stipendiatu alu asociat. a dovedítu din obiectele propuse unu progresu multiamitoriu.

Se iea spre scientia.

§. 56. Se raportéza despre unele carti daruite pentru bibliotec'a asociat. si anume: a) D. consiliariu de scóle dr. Pav. Vasisiu a daruitu unu esemplariu din opulu seu „Macrobiotic'a séu maestri'a a lungi viéti'a“ dupa Hufeland tom. I. si II.; b) D. secret. gubern. Lad. Vajda unu esemplariu din opulu seu „Néhány szó az 1854 junius 24-ikén kibocsáttot l. m. urbéri nyiltparancs Commentátiojának halaszthatlan szükségességéről etc.,“ si c) D. parochu si prof. Zach. Boiu 1 esempl. din cartea de cetire pentru scólele populari partea I.

Comitetulu primesce cu recunoscientia aceste oferte si decide a se transpune resp. D. bibliotecariu pentru a se trece in registrulu cartiloru asociat. si a se publicá la tempulu seu.

§. 57. D. bibliotecariu presentéza unu contu sunatoriu despre 2 fr. 50 cr. pentru legarea aloru doue charte (mape) daruite asociat. din partea ministeriului de cultu si instructiune publica din Bucuresci, si se róga a se asemná esolvirea acelui'a.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asociat. esolvirea numitului conto pre socotél'a speseloru estraordinarie ale comitetului.

§. 58. Ilustr. sa D. consiliariu de curte si membru alu comitetului Iacobu Bolog'a luandu cuventulu dupace 'si esprimá viu'a dorintia, cá asociat. se caute a aflá midilóce spre a'si desvoltá o activitate mai intinsa, cá asia mai cu inlesnire se póta apinge la scopulu defiptu prin statute, presenta in scrisu urmatori'a propunere:

1) Infiintiarea atatoru subcomitete séu reuniuni tienutali prin diferite parti ale Transilvaniei, cate voru fi de lipsa si cu privire la natur'a impregiurariloru cu potentia.

2) Denumirea unui agentu alu asociat. in fiacare comuna curata séu mestecata romanésca din Transilvani'a.

Totuodata poftesce pre comitetu, cá se binevoiésca a incredintiá unei comisiuni esmitende din sinulu seu, prelucrarea unui regulamentu asupr'a puncteloru propuse, si acel'a fara intardiare a'lu presentá spre pertractare la o siedintia prosima a comitetului.

Conclusu. Comitetulu primindu in principiu cu placere propunerea Ilustr. sale D. consil. I. Bolog'a in totu cuprinsulu seu, totuodata pentru esaminarea matura a aceleia esmite din sinulu seu o comisiune in persónele DDloru I. Bolog'a, consil. P. Dunc'a, consil. P. Manu, consil. dr. Nemesiu si N. Cristea, cu acea insarcinare, cá se raporteze la siedinti'a viitoria.

Cu aceste siedinti'a comitet. asociatiunei inceputa la 4 óre dupa amiadi, se inchia pre la 7 óre sér'a.

Sibiiu, in 12. Maiu c. n. 1868.

I. V. Rusu mp., secret. II. — I. Hannia mp., vicepres.

Nr. 151. 1868.

Protocolulu siedintiei ordinarie a comitet. asoc. trans. romane tienute in 9. Iuniu c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vicepres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii ai comitet. Ilustr. sa D. consiliariu de curte I. Bolog'a, Ilustr. sa D. consil. gubern. P. Dunc'a, Ilustr. sa D. consil. de finantia P. Manu, D. adv. dr. I. Nemesiu, D. dr. N. Stoi'a, D. par. Z. Boiu, D. prof. I. Popescu, D. secret. II. I. V. Rusu, D. capitanu si cassariu alu asociatiunei C. Stezariu si D. redact. si bibliotec. N. Cristea.

§. 59. D. cassariu alu asoc. C. Stezariu presentéza con-

spectulu despre starea cassei asoc. pre tempulu acestei siedintie, din care se vede, cumca cass'a asoc. — dupa subtragerea erogateloru de pana acum — are in proprietatea sa sum'a de 29,236 fr. 68 cr.

Se iea spre scientia.

§. 60. In legatura cu presentarea acelui conspectu D. cassariu mai raportéza despre banii incursi la asoc. in decursulu lunei trecute cá tacse de membr. ord., cari facu sum'a de 15 fr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 61. D. advocatu plenipotentiatu alu asoc. Mat. Nicol'a pre lenga scrisórea sa din 21. Maiu a. c. in legatura cu o alta charthia a sa din 28. Septembre a. trecutu, mai trimete 108 fr. v. a. din pretiulu casei Telechiane de sub Nr. 229 vendute in 1865 cu 320 fr. v. a. in favórea fondului asociatiunei. Totuodata prin susu citat'a scrisóre descopere, cumca Domni'a sa din provocarea comitetului asociat. din 8. Octobre a. tr., cá se servésca cu deslusirile necesarie despre aceea, ca óre incassatus'au ori ba? pretiulu casei Telechiane vendute? deduce aceea consecuentia, cá si candu comitetulu prin acea provocare ar fi avutu intentiunea alu suspitioná in privinti'a onórei sale, deci din acelu motivu nu afla nici acum cu cale a respunde la numit'a provocare, fiendu ca atare respundere s'ar poté luá mai multu de o escusare si refugiu, nepotendu nici cu ast'a ocasiune a trimete intregu pretiulu casei vendute ; in fine domni'a sa respinge dela sine o atare suspitiune si poftesce, cá acést'a a sa scrisórea se se publice in intregu cuprinsulu in foi'a asociatiunei.

Perlegunduse scrisórea respectiva a Dlui advocatu plenipotentiatu alu asociatiunei si supunenduse la o discusiune matura, comitet. asociat. se afla indemnatu a aduce urmatoriulu:

Conclusu. Pentru banii trimesi in suma de 108 fr. v. a. se se trimetia din partea cassei asociat. Dlui advocatu plenipotentiatu alu asoc. cerut'a cuietantia, ér incatu pentru cealalta parte din scrisórea sa se i se respundia, cumca comitet. asoc. nici decatu n'a avutu intentiunea alu vatamá séu suspitioná in privinti'a onórei sale, prin provocarea comitetului din 8. Oct. a. tr.; deci i pare reu, ca domni'a sa s'a pututu aflá vatamatu prin atare provocare, care dupa opiniunea comit. nu contiene in sine nimica vatamatoriu, ci a avutu de motivu singuru numai implinirea datoriei sale de a ingrigi de averea asociatiunei; din motivulu adusu nici ca afla acestu comitetu cu cale a pu-

blicá in foi'a asociatiunei respectiv'a scrisóre; dupace inse nici cu ast'a ocasiune comitetulu nu primí cerutele desluciri, cu privire la sum'a restanta din pretiulu casei vendute, totu din motivulu implinirei datoriei sale facia cu asociat. se simte indemnatu a rugá de nou cu tóta increderea, pre D. advocatu plenipotentiatu alu asociat., cá se binevoiésca a'lu informá despre starea obiectului.

§. 62. Comisiunea insarcinata in siedinti'a comitetului din 12. Maiu a. c. cu cercetarea si raportarea asupr'a acteloru trimese asociat. din partea societatiei „Transilvani'a" prin referentele seu D. parochu si membru alu comitet. Zach. Boiu, isi presentéza raportulu seu.

Dupace numit'a comisiune in raportulu seu arata, ca societatea „Transilvani'a" din Bucuresci devine de cea mai mare insemnatate pentru asociat. trans. din doue cause, si anume: a) din causa, ca aceea are aceeasi tienta, care in un'a parte este si problem'a asociat. transilvane, va se dica: ajutorirea tenerimei romane studiose prin stipendia, si b) din causa, ca prin articlulu 40 din statutele sale in casulu desfiintiarei numesce pre asociat. transilvana de unic'a ereditoria a fondului ei: se afla indemnatu a face urmatoriele propuneri:

1) Cá actele societatiei Transilvani'a legalisate in tóta form'a, cum si Nr. 277 din $^{12}/_{24}$. Dec, 1867 alu Monitoriului oficialu alu Romaniei, in carele se afla statutele aprobate ale numitei societati se se predea Dlui cassariu si controloru alu asociatiunei, spre ale transpune si pastrá in cass'a asoc. intre documentele si lucrurile de pretiu.

2) Cá societatiei Transilvani'a se i se impartasiésca in scrisu bucuri'a si multiamit'a comitet. asociat. pentru nobil'a si salutifer'a sa intreprindere.

3) Cá unu esemplariu din tóte actele trimese si trimetiende se se transpuna onor. redactiuni a foiei asociat. spre a face intrebuintiare din ele, tiparindule dupa impregiurari séu din cuventu in cuventu, séu in estrasu in foi'a asociat.

4) In fine cá tóte actele asociat. edate si edande se se impartasiésca in cate 1 esemplariu si societatici Transilvani'a la Bucuresci.

Presidiulu punendu la discusiune numitele propositiuni, comitetulu cu unanimitate decide: a se primi in totu cuprinsulu loru si a se efectui.

§. 63. Totu in legatura cu conclusulu susu amentitu §. 62 p. 2 D. parochu Z. Boiu cetesce proiectulu unei scrisori de

multiamita trimetienda societatiei „Transilvani'a“ pentru actele impartasite asociat. transilvane.

Conclusu. Scrisórea de multiamita compusa de D. par. Z. Boiu desbatenduse si cu pucine modificatiuni neesentiali priminduse se decise a se purisá si a se trimete numai decatu numitei societati.

§. 64. Secret. II. considerandu, ca se apropia tempulu viitoriei adunari generale a asociat. face propunerea, cá comit. se binevoiésca a denumi din sinulu seu comisiunile insarcinate cu prelucrarea bugetului pre an. viitoriu alu asoc., asternandu adunarei gener. spre desbatere, cu prelucrarea programei viitoriei adunari generale, cum si cu pregatirea raportului despre activitatea comitetului asociat. in decursulu anului cur. $186^{7}/_{8}$.

Conclusu. Comitetulu acceptandu propunerea secret II. relativu la denumirea comisiunei pentru prelucrarea bugetului preliminariu pre an. viitoriu alu asociat. alege din sinulu seu de membrii acelei comisiuni pre Ilustr. sa D. consil. de curte I. Bolog'a, dr. I. Nemesiu, D. parochu Z. Boiu si D. cassariu alu asociat. C. Stezariu. Totu acést'a comisiune se insarcinéza si cu prelucrarea unui computu preliminariu separatu, despre spesele edarei foiei asociat., cum si cu prelucrarea unei programe pentru viitori'a adunare generala, avendu de a'si face raporturile sale in siedinti'a mai deaprópe a comitetului ce se va tiené in 7. Iuliu c. n. a. c.

Êr propunerea relativa la denumirea unei comisiuni pentru elaborarea raportului despre activitatea comitetului in decursulu an. cur. $186^{7}/_{8}$ nu se primesce, ci conformu usantiei observate pana aici, se insarcinéza insusi secret. II. propunatoriu cu conceperea si apoi presentarea acelui'a in siedinti'a cea mai deaprópe.

§. 65. D. dr. Nemesiu aduce inainte, ca dupace comisiunea bugetaria e insarcinata si cu elaborarea unui computu preliminariu pentru spesele edarei foiei asociat., spre a se poté orientá in ast'a afacere, are lipsa neincungiurata, de a se informá celu pucinu despre spesele avute pana acum cu edarea foiei asociat.; deci propune, cá Dlu secret. I. alu asociat. cá redactoriu alu foiei se se poftésca a impartasi comitetului catu mai curendu unu computu despre spesele avute cu edarea foiei asociat. in decursulu de unu diumatate de anu.

Conclusu. Comitet. primesce propunerea D. dr. Nemesiu singuru numai cu aceea modificatiune, ca D. secret. I. se se poftésca a asterne incóce unu computu aprosimativu despre

spesele edariei foiei asociat. nu pre unu diumatate de anu, ci pre totu tempulu dela 1. Ian. a. c. pana la viitori'a adunare gener. a asociatiunei.

§. 66. Se raportéza despre cartile daruite in favórea bibliotecei asoc. si anume:

a) Prin D. secret. I. G. Baritiu s'a trimesu cá daruite urmatoriele carti:

1. Buletinulu instructiunei publice din Romani'a unu esemplariu.

2. Actele societatiei Transilvani'a din Bucuresci cartea I. si II. in cate doue (2) esempl.

b) Indreptariu pentru lucrurile pregatitorie la introducerea cartii fundarie daruitu de D. asesoriu I. Popu in unu esempl.

c) D. profes. I. Popescu a daruitu unu esempl. din opulu seu intitulatu: Compendiu de pedagogia.

d) S'a mai trimesu unu esemplariu din anuariulu generale alu instructiunei publice din Romani'a pre a. scol. 1864—65.

Conclusu. Se iea spre scientia, si d-loru daruitori li se esprima multiamita protocolarmente.

Fiendu tempulu cam inaintatu, si obiectele pertractande ne fiendu inca tóte superate, se decide amanarea acestei siedintie pre diu'a urmatoria, adeca pre 10. Iuniu la 11 óre in. de amiadi.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

I. Hannia mp.,
vice-presiedinte.

Ad Nr. 161. 1868.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociat. dela siedinti'a comit. asociat. din 12. Maiu pana la siedinti'a aceluia din 9. Iuniu c. n. a. c.

1) Dela D. parochu in Bistr'a Augustinu Coltoru tacs'a de m. ord. pre an. tr. $186^{6}/_{7}$ . . . . . 5 fr.
2) Dela D. prot. I. V. Rusu tacs'a de m. ord. pre an. cur. $186^{7}/_{8}$ s'au primitu . . . . . 5 „
3) Dela D. c. r. capit. in pens. Const. Stezariu tacs'a de m. ord. pre an. cur. $186^{7}/_{8}$ . . . . . 5 „

Sum'a 15 fr.

Sibiiu, in 10. Iuniu c. n. 1868.

Dela secretariatulu asociat. trans.

Editoriu si provedietoriu: Comitetulu. — Redactoriu secretariulu I. alu asociatiunei. — Tipografi'a Römer & Kamner.